Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

13. oktoober 2016*

Eelotsusetaotlus — Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega — Määrus (EÜ) nr 2201/2003 — Artikli 1 lõike 1 punkt a — Esemeline kohaldamisala — Abielu kehtetuks tunnistamise hagi, mille on esitanud kolmas isik pärast ühe abikaasa surma — Artikli 3 lõige 1 — „Hageja“ elukohaliikmesriigi kohtu alluvus — Ulatus

Kohtuasjas C-294/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus, Poola) 20. märtsi 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. juunil 2015, menetluses

Edyta Mikołajczyk

versus

Marie Louise Czarnecka,

Stefan Czarnecki,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Prechal, A. Rosas, C. Toader (ettekandja) ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Pucciariello,

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja A. Stobiecka-Kuik,

olles 26. mai 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: poola.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artikli 1 lõike 1 punkti a ning artikli 3 lõike 1 punkti a viienda ja kuuenda taande tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud Edyta Mikołajczyki ning Stefan Czarnecki (kes on surnud ja kellele on põhikohtuasja menetluses määratud esindaja) ja Marie Louise Czarnecka vahelises kohtuvaidluses, mille ese on nõue tunnistada kehtetuks S. Czarnecki ja M. L. Czarnecka abielu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 2201/2003 põhjendused 1 ja 8 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Euroopa Ühendus on seadnud eesmärgiks luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sellise ala loomiseks peab ühendus muu hulgas tsiviilasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas vastu võtma siseturu nõuetekohaseks toimimiseks vajalikud meetmed.

[…]

(8) Abielulahutust, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamist käsitlevate kohtuotsuste osas tuleks käesolevat määrust kohaldada ainult abielude lahutamise suhtes ja see ei tohiks käsitleda küsimusi nagu lahutuse põhjus, abielu omandiõiguslikud tagajärjed või muud kaasnevad asjaolud.“

4 Määruse artikli 1 kohaselt:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes igat liiki kohtutes:

a) abielulahutus, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamine;

[…]

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

a) põlvnemise tuvastamine või vaidlustamine;

b) lapsendamisotsused, lapsendamisega seotud ettevalmistavad meetmed või lapsendamise kehtetuks tunnistamine või tühistamine;

c) lapse nimi ja eesnimed;

d) emantsipatsioon;

e) ülalpidamiskohustus;

f) usaldusomand või pärimine;

g) laste poolt toime pandud kriminaalkuritegude tulemusel võetud meetmed.“

5 Määruse artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud:

„Abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamisega seotud asjad on selle liikmesriigi kohtu alluvuses,

a) kelle territooriumil:

— on abikaasade alaline elukoht või

— oli abikaasade viimane alaline elukoht, kui üks neist veel elab seal, või

— on kostja alaline elukoht või

— on ühistaotluse puhul ühe abikaasa alaline elukoht või

— on hageja alaline elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt aasta vahetult enne taotluse esitamist, või

— on hageja alaline elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt kuus kuud vahetult enne taotluse esitamist ja ta on kõnealuse liikmesriigi kodanik või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kui seal on tema alaline asukoht;

[...]“.

6 Määruse artikli 17 „Kohtualluvuse kontrollimine“ kohaselt:

„Kui liikmesriigi kohtule esitatud hagi käsitleb asja, mis käesoleva määruse kohaselt ei ole tema alluvuses ning mis on selle määruse põhjal mõne teise liikmesriigi kohtu alluvuses, teatab ta omal algatusel, et asi ei allu sellele kohtule.“

Poola õigus

7 Eelotsusetaotlusest nähtub, et 25. veebruari 1964. aasta perekonna- ja eestkosteseadustik (kodeks rodzinny i opiekuńczy) (*Dziennik Ustaw*, nr 9, punkt 59, muudetud) artikli 13 § 1 kohaselt on keelatud abielluda isikul, kes juba on abielus.

8 Nimetatud seadustiku artikli 13 §-s 2 on sätestatud, et igaüks, kellel on selle vastu õiguslik huvi, võib ühe abikaasa varasemale abielule tuginedes nõuda abielu kehtetuks tunnistamist.

9 Selle seadustiku artikli 13 § 3 kohaselt ei või abielu kehtetuks tunnistada ühe abikaasa varasema abielu kehtivuse tõttu, kui varasem abielu enam ei eksisteeri või on kehtetuks tunnistatud, välja arvatud juhul, kui see abielu lõppes selle isiku surma tõttu, kes sõlmis hoolimata varasema abielu kehtivusest uue abielu.

10 Vastavalt 17. novembri 1964. aasta tsiviilkohtumenetluse seadustiku (kodeks postępowania cywilnego) (*Dziennik Ustaw*, nr 43, punkt 296, muudetud) artiklile 1099 hindab kohus omal algatusel igas menetlusstaadiumis, kas asi allub siseriiklikele kohtutele ja kohtualluvuse puudumisel tunnistab hagi vastuvõetamatuks. Asjaolu, et asi ei allu siseriiklikele kohtutele, on alus tunnistada menetlus õigusvastaseks.

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

11 E. Mikołajczyk esitas 20. novembril 2012 Sąd Okręgowy w Warszawiele (Varssavi piirkondlik kohus, Poola) hagi, milles ta palus tunnistada kehtetuks S. Czarnecki ja M. L. Czarnecka (sündinud Cuenin) 4. juulil 1956 Pariisis (Prantsusmaa) sõlmitud abielu. Ta märkis hagiavalduses, et ta on S. Czarnecki esimese abikaasa Zdzisława Czarnecka, kes suri 15. juunil 1999, testamendijärgne pärija.

12 E. Mikołajczyk väidab, et S. Czarnecki ja Zdzisława Czarnecka abielu, mis sõlmiti 13. juulil 1937 Poznańi linnas (Poola), oli kehtiv ka veel siis, kui sõlmiti S. Czarnecki ja Marie Louise Czarnecka abielu, mistõttu on viimase abielu puhul tegemist bigaamiaga ja see tuleb sel põhjusel kehtetuks tunnistada.

13 Marie Louise Czarnecka väitis aga, et abielu kehtetuks tunnistamise hagi on vastuvõetamatu, sest asja arutamine ei allu Poola kohtutele. Tema sõnul oleks selle hagi pidanud vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a teisele ja kolmandale taandele esitama kas abikaasade viimase alalise elukoha riigi kohtule, kuna üks neist veel elab seal, või kostja alalise elukoha riigi kohtule, see tähendab mõlemal nimetatud juhul Prantsuse kohtule. S. Czarneckile, kes oli surnud Prantsusmaal 3. märtsil 1971, põhikohtuasjas määratud esindaja jagas Marie Louise Czarnecka seisukohta.

14 9. septembri 2013. aasta määruses, mis on jõustunud, kuna pooled seda ei vaidlustanud, lükkas Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi piirkondlik kohus) tagasi vastuvõetamatuse kohta esitatud vastuväite ja leidis, et vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendale taandele kuulub abielu kehtetuks tunnistamise hagi arutamine tema alluvusse.

15 Asja kohta tehtud 13. veebruari 2014. aasta sisulises kohtuotsuses jättis nimetatud kohus hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata, leides, et hageja ei ole tõendanud, et S. Czarnecki esimene abielu oli kehtiv ka veel siis, kui sõlmiti tema ja M. L. Czarnecka abielu; kohtule esitatud asjaolude pinnalt võib jõuda vastupidisele järeldusele, nimelt et esimene abielu oli lõppenud 29. mail 1940 toimunud lahutusega.

16 E. Mikołajczyk esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Sąd Apelacyjny w Warszawiele (Varssavi apellatsioonikohus), eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

17 Nimetatud kohus leidis, et ta peab vastavalt määruse nr 2201/2003 artiklile 17 ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklile 1099 kontrollima omal algatusel, kas põhikohtuasja arutamine allub talle vastavalt rahvusvahelisele kohtualluvusele, olenemata sellest, et esimese astme kohus on asjas juba sisulise otsuse teinud.

18 Sellega seoses tekkisid kohtul kahtlused eelkõige seoses määruse nr 2201/2003 artiklite 1 ja 3 tõlgendamisega ja ta soovib saada selgitusi nimetatud määruse esemelise kohaldamisala suhtes. Esiteks tõstatab ta küsimuse selle kohta, kas pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub selle määruse kohaldamisalasse. Ta märgib siinkohal, et selle määrusega tunnistati kehtetuks nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1347/2000 abieluasjade ja vanemliku vastutusega abikaasade ühiste laste eest seotud asjade kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta (EÜT 2000, L 160, lk 19), mille sisu võeti olulises osas üle nõukogu 28. mai 1998. aasta aktiga koostatud abieluasjade kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevast konventsioonist (EÜT 1998, C 221, lk 2). Konventsiooni selgitavas raportis, mille on koostanud professor Alegria Borrás ja heaks kiitnud nõukogu (EÜT 1998, C 221, lk 27), on aga täpsustatud, et konventsiooni kohaldamisalast on välja jäetud abielu kehtivuse kontrolli menetlused, mis on algatatud pärast ühe või mõlema abikaasa surma esitatud kehtetuks tunnistamise hagi alusel.

19 Seoses määruse nr 2201/2003 kohaldamisalaga ja juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus teiseks, kas selle määruse kohaldamisalasse kuulub selline abielu kehtetuks tunnistamise hagi, mille on esitanud isik, kes ei ole abikaasa.

20 Kui teisele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitusi selle kohta, kas liikmesriigi kohtu pädevus kolmanda isiku esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi lahendamiseks võib tuleneda määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendas ja kuuendas taandes ette nähtud kohtualluvuse alustest, mistõttu võib abielu suhtes kolmanda isiku, kes taotleb abielu kehtetuks tunnistamist, alalise elukoha liikmesriigi kohus tunnistada ennast pädevaks seda asja lahendama, ilma et esineks seos asja menetleva kohtu ning abikaasade või ühe abikaasa alalise elukoha vahel.

21 Seetõttu otsustas Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse?

2. Kas juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, hõlmab eespool nimetatud määruse kohaldamisala ka abielu kehtetuks tunnistamise hagi, mille on esitanud isik, kes ei ole üks abikaasadest?

3. Kas juhul, kui teisele küsimusele vastatakse jaatavalt, võib kohtualluvus abielu kehtetuks tunnistamise hagi puhul, mille on esitanud isik, kes ei ole üks abikaasadest, tuleneda määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendas ja kuuendas taandes viidatud kohtualluvuse alustest?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

22 Oma esimese ja teise küsimusega, mida tuleb uurida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas kolmanda isiku poolt pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse.

23 Vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punktile a kohaldatakse seda määrust igat liiki kohtutes tsiviilasjades, mis käsitlevad abielulahutust, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamist.

24 Selleks et teha kindlaks, kas nõue kuulub selle määruse kohaldamisalasse, tuleb keskenduda nõude esemele (kohtuotsus, 21.10.2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika). Käesolevas asjas nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtusse on pöördutud nõudes tunnistada kehtetuks 4. juulil 1956 Pariisis Marie Louise Czarnecka ja S. Czarnecki vahel sõlmitud abielu, kuna väidetavalt oli juba eelnevalt sõlmitud abielu S. Czarnecki ja Zdzisława Czarnecka vahel. Sellise hagi ese on põhimõtteliselt „abielu kehtetuks tunnistamine“ määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a tähenduses.

25 Kuid eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole kindel, kas abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub nimetatud määruse kohaldamisalasse, sest selle on esitanud kolmas isik pärast ühe abikaasa surma.

26 Selle kohta nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et liidu õigusnormi tõlgendamisel tuleb arvesse võtta mitte ainult normi sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusakti eesmärke, millesse norm kuulub (kohtuotsused, 19.9.2013, van Buggenhout ja van de Mierop, C-251/12, EU:C:2013:566, punkt 26, ning 26.3.2015, Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, punkt 23).

27 Mis puudutab esiteks määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a sõnastust, siis tuleb märkida, et see säte nimetab määruse kohaldamisalasse kuuluvate valdkondade hulgas teiste seas abielu kehtetuks tunnistamist, tegemata seejuures vahet, millal on hagi esitatud ja kuidas see suhestub ühe abikaasa surmaga või hagi kohtule esitamise õigust omava isikuga. Järelikult, kui võtta arvesse üksnes selle sätte sõnastust, kuulub kolmanda isiku poolt pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse.

28 Sellist määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a tõlgendust kinnitab teiseks selle sätte kontekst.

29 Selles osas tuleb meenutada, et määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõikes 3 on ammendavalt loetletud selle määruse kohaldamisalast välistatud valdkonnad, mille hulgas on toodud eelkõige ülalpidamiskohustus ning usaldusomand ja pärimine. Selle määruse põhjenduses 8 on täpsustatud, et määrust tuleks kohaldada ainult abielude lahutamise suhtes ja see ei tohiks käsitleda selliseid küsimusi nagu näiteks abielu omandiõiguslikud tagajärjed.

30 Pärast ühe abikaasa surma kolmanda isiku poolt abielu kehtetuks tunnistamiseks esitatud hagi ei ole aga toodud määruse artikli 1 lõikes 3 loetletud ja selle kohaldamisalast välistatud valdkondade hulgas.

31 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on E. Mikołajczykil põhikohtuasjas põhjendatud huvi tulenevalt sellest, et ta on Zdzisława Czarnecka testamendijärgne pärija, täpsustab kohus, et käesolev kohtuvaidlus puudutab siiski üksnes Marie Louise Czarnecka ja S. Czarnecki vahel sõlmitud abielu kehtetuks tunnistamise küsimust ega saa seetõttu kuuluda määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 3 punktis f ette nähtud usaldusomandit ja pärimist puudutava väljaarvamise alla.

32 Kolmandaks kinnitab määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a tõlgendust, mille kohaselt kuulub kolmanda isiku poolt pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi selle määruse kohaldamisalasse, selle määrusega taotletav eesmärk.

33 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 2201/2003 põhjendusest 1 nähtuvalt on selle eesmärk aidata luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sel eesmärgil on määruse II ja III peatükis kehtestatud abielulahutuse asjade kohtualluvust ning niisugustes asjades tehtud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist reguleerivad eeskirjad, mille eesmärk on tagada õiguskindlus (kohtuotsus, 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, punktid 47 ja 48).

34 Sellise hagi, nagu on tegemist põhikohtuasjas, välistamine määruse nr 2201/2003 kohaldamisalast kahjustaks aga nimetatud eesmärgi täitmist, kuna selline väljajätmine suurendaks õiguskindlusetust seoses selles valdkonnas puuduva ühtse õigusliku raamistikuga ja seda enam, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EÜ) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT 2012, L 201, lk 107), ei hõlma küsimusi seoses füüsilise isiku perekonnaseisu ja perekonnasuhetega.

35 Nagu rõhutas ka kohtujurist enda ettepaneku punktis 27, ei tähenda asjaolu, et põhikohtuasjas esitatud kehtetuks tunnistamise hagi puudutab abielu, mis on ühe abikaasa surma tõttu juba lõppenud, seda, et see hagi ei kuulu määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse. Nimelt ei ole välistatud, et isikul võib esineda huvi abielu kehtetuks tunnistamiseks ka pärast ühe abikaasa surma.

36 Ehkki seda huvi tuleb hinnata kohaldamisele kuuluvate siseriiklike õigusnormide alusel, puudub igasugune põhjus võtta kolmandalt isikult, kes on esitanud abielu kehtetuks tunnistamise hagi pärast ühe abikaasa surma, õigus tugineda määruses nr 2201/2003 ette nähtud ühtsetele kollisiooninormidele.

37 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kolmanda isiku poolt pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse.

Kolmas küsimus

38 Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendat ja kuuendat taanet tuleb tõlgendada nii, et kui abielu kehtetuks tunnistamise hagi on esitanud isik, kes ei ole abikaasa, võib ta tugineda nendes sätetes ette nähtud kohtualluvuse alustele.

39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb selles, milline vastus tuleks sellele küsimusele anda, kuna jaatava vastuse korral saaks kolmanda isiku esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi lahendada kohus, millel puudub igasugune seos abikaasade või ühe abikaasa alalise elukohaga.

40 Selle kohta tuleb märkida, et määruse nr 2201/2003 artiklis 3 on kehtestatud üldised kohtualluvuse kriteeriumid abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamise puhul. Need kriteeriumid, mis on objektiivsed, alternatiivsed ja välistavat laadi, tulenevad vajadusest õigusnormide järele, mis oleksid kohandatud abielu lahutamisega kaasnevate vaidluste lahendamisega seotud spetsiifilistele vajadustele.

41 Määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a esimene kuni neljas taane osutavad sõnaselgelt abikaasade ja kostja alalise elukoha kriteeriumile, määruse artikli 3 lõike 1 punkti a viies taane ja artikli 3 lõike 1 punkti a kuues taane lubavad määrata kohtualluvuse vastavalt *forum actoris* põhimõttele.

42 Viimasena nimetatud sätted annavad teatud tingimustel selle liikmesriigi kohtule, mille territooriumil on hageja alaline elukoht, pädevuse langetada otsus abielulahutuse kohta. Seega, määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viies taane määrab sellise kohtualluvuse, kui hageja on seal riigis elanud vähemalt aasta vahetult enne taotluse esitamist, samas kui määruse artikli 3 lõike 1 punkti a kuuendas taandes on ette nähtud samasugune kohtualluvus, kui hageja on seal riigis elanud vähemalt kuus kuud enne taotluse esitamist ja ta on kõnealuse liikmesriigi kodanik või kui seal on teatud juhtudel tema alaline asukoht.

43 Sellistel asjaoludel tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimusele vastamiseks kindlaks määrata mõiste „hageja“ täpne ulatus nende sätete tähenduses, et tuvastada, kas see mõiste on piiritletud abikaasadega või hõlmab see ka kolmandaid isikuid.

44 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi sõnastust, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel tuleb arvesse võtta sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki (vt selle kohta kohtuotsused, 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punkt 34, ja 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, punkt 38).

45 Kuna määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viies ja kuues taane ei viita mõiste „hageja“ ulatuse väljaselgitamiseks sõnaselgelt liikmesriikide õigusele, tuleb see välja selgitada nende sätete konteksti ja määruse eesmärki arvesse võttes.

46 Mis puudutab määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viienda ja kuuenda taande konteksti, siis selle kohta nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et selles artiklis on ette nähtud mitu kohtualluvuse alust, mis ei ole hierarhilises suhtes, sest kõik selles artiklis nimetatud objektiivsed kriteeriumid on alternatiivsed (vt selle kohta kohtuotsus, 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, punkt 48).

47 Siit järeldub, et määrusega nr 2201/2003 abielulahutuse asjade jaoks kehtestatud kohtualluvuse jagunemise korraga ei ole soovitud välistada juhtumeid, kus kohtualluvus on mitme riigi kohtul. Vastupidi, selles on sõnaselgelt ette nähtud mitme pädeva kohtu eksisteerimise võimalus, ilma et nende vahel oleks kehtestatud hierarhiat (kohtuotsus, 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, punkt 49).

48 Nimetatud määruse artikli 3 lõike 1 punktis a loetletud kriteeriumide osas on Euroopa Kohus märkinud, et need põhinevad erinevatel juhtudel abikaasade alalisel elukohal (kohtuotsus, 16.7.2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, punkt 50).

49 Eeltoodust nähtub, et määruse nr 2201/2003 artiklis 3 sätestatud kohtualluvuse kord ja sealhulgas selle artikli lõike 1 punkti a viiendas ja kuuendas taandes ette nähtud kord on kujundatud nii, et sellega kaitstakse abikaasade huve.

50 Selline tõlgendus vastab ka selle määrusega taotletavale eesmärgile, milleks on kehtestada paindlikud kollisiooninormid, et võtta arvesse isikute liikumist ja kaitsta ka ühise alalise elukoha riigist lahkunud abikaasa õigusi, tagades, et huvitatud isiku ning kohtualluvust teostava liikmesriigi vahel oleks tegelik side (vt selle kohta kohtuotsus, 29.11.2007, Sundelind Lopez, C-68/07, EU:C:2007:740, punkt 26).

51 Eeltoodust nähtub, et kui kolmanda isiku esitatud hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse, on selle kolmanda isiku suhtes siduv abikaasade puhul ette nähtud kohtualluvuse kord. Selline tõlgendus ei piira ka kolmanda isiku õigust kohtusse pöörduda, kuna ta võib tugineda teistele määruse artiklis 3 ette nähtud kohtualluvuse alustele.

52 Seetõttu ei hõlma mõiste „hageja“ määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viienda ja kuuenda taande tähenduses teisi isikuid kui abikaasad.

53 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendat ja kuuendat taanet tuleb tõlgendada nii, et kui abielu kehtetuks tunnistamise hagi on esitanud isik, kes ei ole abikaasa, ei saa ta tugineda nendes sätetes ette nähtud kohtualluvuse alustele.

Kohtukulud

54 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 1 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kolmanda isiku poolt pärast ühe abikaasa surma esitatud abielu kehtetuks tunnistamise hagi kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse.**

2. **Määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a viiendat ja kuuendat taanet tuleb tõlgendada nii, et kui abielu kehtetuks tunnistamise hagi on esitanud isik, kes ei ole abikaasa, ei saa ta tugineda nendes sätetes ette nähtud kohtualluvuse alustele.**

Allkirjad